

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

Начальника Головного управління державної авіації України
(з основної діяльності)

15.06.2023

м. Київ

№ 55

Про затвердження Методичних рекомендацій державної авіації щодо організації проведення тренажів на авіаційній техніці (МРДА-29/23)

Відповідно до частин першої та другої статті 7 Повітряного кодексу України, розділу IV, VI, VIII Правил інженерно-авіаційного забезпечення державної авіації затверджених наказом Міністерства оборони України від 05 липня 2016 року № 343, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 08 серпня 2016 року за № 1101/29231 (зі змінами), розділу IV Правил виконання польотів державної авіації України затверджених наказом Міністерства оборони України від 05 січня 2015 року № 2 зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 26 січня 2015 року за № 82/26527 (зі змінами), пунктів 3, 6 Положення про Головне управління державної авіації України, затвердженого наказом Міністерства оборони України від 04 лютого 2023 року № 59, з метою впорядкування питань організації та проведення тренажів на авіаційній техніці, **н а к а з у ю:**

1. Затвердити Методичні рекомендації державної авіації щодо організації проведення тренажів на авіаційній техніці (МРДА-29/23), що додаються.

2. Вважати таким, що втратив чинність, наказ начальника Управління регулювання діяльності державної авіації України (з основної діяльності) від 14 лютого 2021 року № 22 “Про затвердження Методичних рекомендацій державної авіації щодо організації проведення тренажів на авіаційній техніці (МРДА-21/23)”.

3. Відділу експлуатації повітряних суден Головного управління державної авіації України встановленим порядком здійснити підготовку цього наказу до публікації на вебсайті Головного управління державної авіації України Єдиного вебпорталу Міністерства оборони України.

4. Контроль за виконанням наказу покласти на начальника управління льотної експлуатації, аеронавігації та аеродромів Головного управління державної авіації України.

Начальник Головного управління
державної авіації України

Андрій ТЕЛЕГІН

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ начальника Головного
Управління державної авіації України
(з основної діяльності) від 15.06.2023
№ 55

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
державної авіації щодо організації проведення тренажів на авіаційній техніці
(МРДА-29/23)

1. Загальні положення

Ці методичні рекомендації розроблено з метою надання методичної допомоги льотному складу та спеціалістам інженерно-авіаційних служб (далі – ІАС) державної авіації під час організації і проведення тренажів на авіаційній техніці (далі – АТ), у тому числі залікових (контрольних) тренажів льотного складу.

Одним з дієвих видів практичної підготовки і контролю готовності льотного складу та спеціалістів ІАС до експлуатації АТ є тренаж. Тренаж – заняття з відпрацювання практичних навичок у виконанні певних операцій у встановлений час шляхом їх неодноразового повторення.

Розробку цих методичних рекомендацій здійснено з використанням таких документів:

Правил інженерно-авіаційного забезпечення державної авіації України, затверджених наказом Міністерства оборони України від 05.07.2016 № 343, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 08.08.2016 за № 1101/29231 (із змінами) (далі – ПрІАЗ-2016);

Правил виконання польотів у державній авіації України, затверджених наказом Міністерства оборони України від 05.01.2015 № 2, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 26.01.2015 за № 82/26527 (зі змінами).

Норми цих Методичних рекомендацій застосовуються суб'єктами державної авіації (далі – СДА) у разі коли вони експлуатують АТ відповідно до ПрІАЗ-2016.

2. Організація і проведення тренажів з членами льотних екіпажів

2.1. Види тренажів.

Тренажі з членами льотного екіпажу у кабінах повітряних суден (далі – ПС) та на тренажерах це система тренувань з метою набуття ними професійних навичок та перевірки їх умінь у роботі з арматурою у кабіні ПС та з його обладнанням під час підготовки ПС до польоту, у польоті та по закінченню польоту з введенням відхилень у параметри польоту, відмов авіаційної техніки, впливу зовнішніх факторів.

За змістом проведення тренажів з льотними екіпажами поділяють на наступні види:

- тренажі у період перенавчання на нову, модифіковану та модернізовану АТ;
- тренажі з підготовки до конкретних польотних завдань;
- тренажі з практичного виконання видів підготовок ПС в умовах автономного базування (у відриві від місць постійного базування);
- контрольні тренажі;
- залікові тренажі з правил експлуатації ПС.

2.2. Проведення тренажів, їх планування та облік.

Підготовку ПС та апаратури для проведення тренажів з льотними екіпажами здійснює ІТС авіаційної частини.

Тренажі в період перенавчання на нову, модифіковану та модернізовану АТ включають до загальних планів, які розробляє штаб авіаційної частини на перенавчання.

Тренажі з підготовки до конкретних польотних завдань організовуються керівним льотним складом та проводяться під керівництвом безпосереднього командира.

Порядок і тривалість тренажів льотних екіпажів на тренажерах і в кабінах ПС встановлює командир авіаційної частини, враховуючи наявність тренажерів і можливостей організації тренувань у кабінах ПС. Командир підрозділу визначає льотним екіпажам теми тренувань і організовує їх проведення. Тренування проводять безпосередні командири.

Тренажі під час проведення попередньої підготовки проводяться у кабіні ПС або на тренажері.

Тренажі під час проведення передпольотної підготовки проводяться у кабіні ПС або спеціально визначеному ПС для проведення тренажів, яке не приймає участь у польотах.

Після виконання передпольотної підготовки проведення тренажів на підготовлених ПС забороняється.

Тренажі льотних екіпажів, військово-транспортної авіації та вертольотів, з практичного виконання робіт в умовах автономного базування (у відриві від місць постійного базування) проводять не рідше ніж один раз на квартал під керівництвом командира екіпажу та під контролем заступника командира ае з ІАС (визначеної старшої посадової особи ІАС).

Контрольні тренажі проводять з метою підвищення натренованості льотного екіпажу до дій в особливих випадках в польоті, техніці пілотування, бойового застосування, експлуатації ПС на землі та в повітрі.

Проведення контрольних тренажів в авіаційній частині, як правило, включають до планів днів робіт на АТ та паркових днів.

Облік контрольних тренажів ведеться у "Журналі обліку тренажів авіаційної ескадрильї".

Контрольні тренажі проводяться за спеціальними картками, які відпрацьовують старші інженери зі спеціальності. Картки повинні містити

постановочні питання і правильні відповіді (дії) згідно з Керівництвом з льотної експлуатації (далі – КЛЕ) відповідного типу ПС (додаток 2).

Залікові тренажі льотного екіпажу з правил експлуатації АТ (далі – заліковий тренаж) проводяться у кабіні ПС або тренажері з метою перевірки знань та умінь членів льотного екіпажу правил експлуатації АТ.

Залікові тренажі льотного екіпажу планують з таким розрахунком, щоб кожний член льотного екіпажу проходив тренаж не рідше одного разу на півріччя.

Річний план-графік залікових тренажів розробляє заступник командира частини з ІАС спільно із заступником командира частини з льотної підготовки та затверджує командир частини (додаток 1). Облік залікових тренажів ведеться у річному план-графіку. Результати проведення залікових тренажів записуються в льотні книжки.

Залікові тренажі проводять комісії, які призначені:

Головнокомандувачем Збройних Сил України – для керівного льотного складу авіації Збройних Сил від командувань видів Збройних Сил України;

керівниками центральних органів виконавчої влади та інших військових формувань (далі – ЦОВВ та ІВФ) – для керівного льотного складу органів управління авіації (далі – ОУА) ЦОВВ, ІВФ та керівного льотного складу СДА (командири авіаційних частин та їх заступники);

командувачем виду Збройних Сил України – для керівного льотного складу авіації виду Збройних Сил від з'єднання і вище, управління Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (далі – ХНУПС) (начальник університету, заступники начальника університету), керівного льотного складу частин безпосереднього підпорядкування (командири авіаційних частин та їх заступники);

командиром з'єднання – для керівного льотного складу підпорядкованих частин (командири авіаційних частин та їх заступники);

начальником ХНУПС – для керівного льотного складу ХНУПС (факультетів, служб, відділів, відділень) та керівного льотного складу підпорядкованих частин (командири авіаційних частин та їх заступники);

командиром авіаційної частини – для льотного складу частини (начальники служб та від командира авіаційної ескадрильї та нижче).

До складу комісій включаються старші інженери за кожною спеціальністю відповідного рівня.

Залікові тренажі проводяться за спеціальними картками, які відпрацьовують старші інженери зі спеціальності. Картки повинні містити постановочні питання і правильні відповіді (дії) згідно з Керівництвом з льотної експлуатації (далі – КЛЕ) відповідного типу АТ (додаток 2).

Кожен член льотного екіпажу після отримання увідних спочатку доповідає про порядок дії, а потім виконує їх практично.

У разі неможливості провести заліковий тренаж з керівним льотним складом, які під час польотів виконують обов'язки у складі льотного екіпажу, авіаційних частин, управлінь з'єднань, ХНУПС, командувань видів Збройних Сил України, органів управління авіацією ЦОВВ та ІВФ у встановлені строки (за

географічним розташуванням місць базування ПС, відсутності тренажерів), заліковий тренаж проводиться при прибутті посадової особи до військової частини, яка має у наявності даний тип ПС або тренажер. У такому випадку заліковий тренаж проводять посадові особи військової частини, які призначені за розпорядженням голови відповідної комісії.

2.3. Розбір тренажів

По закінченню залікового або контрольного тренажу керівник проводить розбір, на якому старші інженери (інженери) частини зі спеціальності детально аналізують помилки, допущені кожним членом льотного екіпажу, їх причини та можливі наслідки цих помилок. Керівник тренажу надає підсумкову оцінку кожному члену льотного екіпажу.

Якщо у складі льотного екіпажу хоча б один з його членів виявив незадовільні знання і слабкі практичні навички у роботі з обладнанням ПС при проведенні залікового тренажу, а також якщо він не пройшов тренаж без поважної причини, такий льотний екіпаж до польотів не допускається. Повторний заліковий тренаж з членом екіпажу, який отримав незадовільну оцінку (був відсутній без поважної причини), проводять не раніше ніж за тиждень.

Член екіпажу, який отримав незадовільну оцінку на повторному тренажі, тимчасово усувається від льотної роботи до набуття ним сталих практичних навичок при повторних тренажах. Екіпаж у такому випадку допускається до польотів з іншим членом екіпажу, що пройшов заліковий тренаж.

3. Організація і проведення тренажів інженерно-технічного складу

3.1. Види тренажів, їх планування та облік.

З інженерно-технічним складом (далі – ІТС) проводять тренажі наступних видів:

- залікові тренажі;
- періодичні тренажі згідно з вимогами чинних керівних документів (наказів, директив тощо);
- тренажі згідно з розпорядженнями головних інженерів авіації органів управління авіацією центральних органів виконавчої влади та Збройних Сил України (начальників ІАС з'єднань);
- контрольні тренажі з виконання робіт на АТ при введенні до строю авіаційних спеціалістів.

Перед початком навчального року старші інженери частини зі спеціальності відпрацьовують (корегують) тематику залікових тренажів. Примірний зразок форми складання тематики залікових тренажів наведено у додатку 3. При визначенні тематики залікових тренажів у першу чергу враховують види робіт на АТ, під час виконання яких ІТС найчастіше припускає помилки. Основою для розроблення тематики тренажів є приблизні переліки вправ, які визначені Програмою інженерно-технічної підготовки ІТС та стандартами підготовки ІТС авіаційних частин Збройних Сил України, нормативними документами з

організації інженерно-технічної підготовки (далі – ІТП) авіаційного персоналу інших СДА. Тематика залікових тренажів має включати теми для усіх категорій ІТС кожної спеціальності і визначати, які саме тренажі необхідно проводити з кожною категорією.

Для кожного тренажу старші інженери частини зі спеціальності відпрацьовують технологічні карти, які затверджує заступник командира частини з ІАС. Форма технологічної карти наведена у додатку 4.

Номер технологічної карти повинен відповідати номеру теми у тематиці тренажів. Відповідно до тематики залікових тренажів заступники командирів ае (загонів) з ІАС і начальники обслуг (груп) складають план-графіки проведення тренажів з підлеглим ІТС на рік, який затверджує старший інженер частини відповідної спеціальності. План-графік визначає послідовність проходження тренажів, строки їх проведення. Примірний зразок план-графіку наведено в додатку 5. Номер теми в план-графіку має відповідати її номеру в тематиці тренажів.

Для кожного спеціаліста ІАС тренажі плануються з урахуванням його рівня підготовки та видів робіт, які він безпосередньо виконує на АТ.

Періодичні тренажі згідно з вимогами чинних керівних документів (наказів, директив, розпоряджень тощо) включають до плану ІТП на навчальний рік. Крім цього, при введенні до строю, кожний молодший авіаційний спеціаліст повинен пройти контрольний тренаж з виконання робіт на АТ, без відпрацювання навичок за якими їх до експлуатації АТ не допускають. Перелік таких контрольних тренажів відпрацьовують старші інженери частини зі спеціальності і враховують під час складання картки вводу до строю молодших авіаційних спеціалістів.

На підставі річного план-графіку тренажі включаються у місячні та тижневі розклади занять з ІТП і плани проведення паркових днів. Тренажі також планують у дні планових польотів, у випадках, коли польоти не відбуваються. Крім тренажів згідно з річним план-графіком в дні робіт на АТ, проводяться тренажі згідно з розпорядженнями головних інженерів авіації органів управління авіацією центральних органів виконавчої влади та Збройних Сил України, а також у випадках коли виявлені випадки помилкових дій ІТС при виконанні робіт на АТ, які мають системний характер.

Облік тренажів з ІТС ведуть заступники командирів ае (загонів) з ІАС і начальники обслуг (груп) у річному план-графіку та у відповідному розділі журналів з ІТП. В план-графіку відмічають дату проведення залікового тренажу та виставляють оцінку, а в журналі з ІТП обліковують тренажі, що проводять згідно з планом ІТП на навчальний рік (періодичні тренажі відповідно до вимог чинних документів).

Старші інженери (інженери) частини зі спеціальності не менше одного разу на місяць здійснюють контроль виконання план-графіків проведення тренажів з ІТС.

3.2. Підготовка керівника тренажу, АТ, контрольно-перевірочної апаратури та інструменту до проведення тренажу

Організація проведення тренажів покладається на безпосередніх начальників. Керівник тренажу повинен знати теоретичні основи роботи, конструкцію, принцип дії і правила експлуатації агрегатів, систем і обладнання того типу АТ, на якому проводять тренаж. Під час підготовки до проведення тренажу, керівник зобов'язаний особисто виконати всі операції, які передбачені технологічною картою, з дотриманням технологічної послідовності та заходів безпеки.

З метою підвищення методичної підготовки з керівниками тренажів проводять інструкторсько-методичні та показові заняття. Проведення показових занять, вправ (тренажів) та їх облік покладаються на безпосередніх начальників.

Для проведення практичних занять та тренажів з механіками керівниками призначають начальників обслуг (груп), а також підготовлених старших техніків (техніків).

Усі види тренажів необхідно проводити на справній АТ, яка підготовлена до конкретного тренажу. У разі потреби, при проведенні тренажу, можливе використання спеціальних макетів-тренажерів, навчальних агрегатів та робочих місць в обслугах обслуговування і групах регламентних (ремонтних) робіт.

За підготовку АТ, контрольно-перевірочної апаратури (далі – КПА) та інструменту до проведення тренажу відповідає керівник тренажу.

3.3. Проведення тренажів.

Тренажі ІТС проводять з метою відпрацювання практичних навичок при виконанні робіт з підготовки АТ до польотів, а також під час виконання регламентних, демонтажно-монтажних і регулювальних робіт.

До тренажів допускають ІТС, який вивчив питання тренажу теоретично і практично.

Тренаж проводять невеликою групою ІТС. Перед проведенням тренажу керівник перевіряє наявність особового складу, форму одягу та готовність робочого місця, КПА та інструмента. Після перевірки готовності керівник оголошує тему тренажу, мету і послідовність його проведення та розпочинає показ виконання операцій відповідно до технологічної карти тренажу.

При показі робіт необхідне суворе дотримання технологічної послідовності та заходів безпеки. Після показу такі самі операції виконують спеціалісти, що проходять тренаж.

При необхідності тренаж можна проводити поетапно для більш якісного засвоєння найбільш складних операцій. Після освоєння кожного етапу тренаж проводить у цілому.

Керівник тренажу повинен уникати спрощень та умовностей при проведенні тренажу. На кожному етапі необхідно концентрувати увагу ІТС на помилках, які були допущені або які можливо допустити, а також на наслідках цих помилок.

В підсумковій частині тренажу керівник проводить розбір, на якому аналізує помилки спеціалістів ІАС з питань дотримання заходів безпеки, технологічної послідовності, використання КПА та інструменту, а також наводить приклади наслідків цих помилок з попереднього досвіду експлуатації такої самої, або схожої АТ.

Результат тренажу спеціалістів ІАС оцінюють за чотирибальною системою:
“відмінно” – засвоїв основи теорії, досконало знає конструкцію, принцип дії і правила експлуатації, вміло використовує КПА та інструмент, не допускає порушень технологічної послідовності та заходів безпеки при виконанні робіт;

“добре” – присутні окремі неточності у поясненні основних положень теорії, знає конструкцію, принцип дії і правила експлуатації, має достатні навички у використанні КПА та інструменту і не допускає порушень технологічної послідовності та заходів безпеки при виконанні робіт;

“задовільно” – недостатньо засвоїв основні положення теорії, допускає окремі неточності щодо знання конструкції, добре знає принцип дії і правила експлуатації, проявляє невпевненість при роботі з КПА та інструментом, не допускає порушень технологічної послідовності і заходів безпеки при виконанні робіт.

Якщо рівень знань та натренованості спеціаліста ІАС не відповідає вищевикладеним вимогам, він отримує оцінку “незадовільно”.

Спеціаліст ІАС, який отримав на тренажі незадовільну оцінку має бути усунений від експлуатації АТ до набуття ним сталих практичних навичок при повторних тренажах.

Начальник управління льотної експлуатації, аеронавігації та аеродромів
Головного управління державної авіації України
полковник

Сергій ЯКУБЕНКО

Заступник начальника Головного управління державної авіації України
полковник

Віталій ЯРОШЕНКО

Додаток 1

Додаток 1

ЗАТВЕРДЖУЮ

Командир військової частини _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Командир військової частини _____

(військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

“ ” 20__ р.

ПЛАН-ГРАФІК

проведення залікових тренажів льотного складу на 20__ рік

№ з/п	Військове звання, прізвище та ініціали	Тип АТ	Дата попереднього тренажу	Місяці року												Примітка
				січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень	

Примітка: в чисельнику ставиться дата тренажу, яка планується, в знаменнику відмічається дата фактичного проведення

Заступник командира військової частини _____ з ІАС1

з льотної підготовки

Заступник командира військової частини _____

(військове звання, підпис, ініціал, прізвище) (військове звання, підпис, ініціал, прізвище)

ЗАТВЕРДЖУЮ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник командира військової частини

Заступник командира військової частини _____ з ІАС

(військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

(військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

“ _____ ” _____ 20__ р.

КАРТКА № _____

залікового (контрольного) тренажу льотного складу

№з/п	Запитання (завдання)	№з/п	Правильна відповідь або перелік дій льотного складу
1.		1.	
2.		2.	
...		...	

Старший інженер (інженер) авіаційної частини

з _____

(спеціальність)

(військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник командира військової частини _____

(військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник командира військової частини _____ з ІАС

(військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

“ _____ ” _____ 20__ р.

ТЕМАТИКА

ТЕМАТИКА

тренажів зі спеціалістами ІАС з _____
(спеціальність)

№ з/п	Запитання (завдання)	Підрозділи			
		ає		ТЕЧ	
		(групи підготовки та регламенту)			
		Начальники обслуг, старші техніки, техніки	Старші механіки, механіки	Начальники, інженери груп, старші техніки, техніки	Старші механіки, механіки
1.		+	-		
2.		-	+		
...					

Старший інженер (інженер) авіаційної частини

з _____

(спеціальність)

(військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

Додаток 4

Додаток 4

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник командира військової частини

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник командира військової частини _____ з ІАС

(військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

(військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

“ _____ ” _____ 20__ р.

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

тренажу № _____

Зміст операції	Технічні вимоги	Можливі помилки
Контрольно-перевірочна апаратура:		
Інструменти та пристосування:		
Витратні матеріали:		

Старший інженер (інженер) авіаційної частини

з _____
(спеціальність)

(військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Старший інженер (інженер) авіаційної частини з
(спеціальність)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Старший інженер (інженер) авіаційної частини з
(спеціальність)

(військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

“ ” 20__ р.

ПЛАН-ГРАФІК

проведення тренажів зі спеціалістами ІАС з
(спеціальність)

№ з/п	Військове звання,	Прізвище та ініціали	Номера тем тренажів							
			1		2		3		...	
			Дата	Оцінка	Дата	Оцінка	Дата	Оцінка	Дата	Оцінка

Начальник обслуги обслуговування ае з
(спеціальність)

(військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

Начальник групи
(назва групи)

(військове звання, підпис, ініціали, прізвище)